

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2022. № 6.

DOI: 10.32702/2307-2105.2022.6.18

УДК: 332:330.31:796.5:005.52

С. С. Романенко,

к. філос. н., доцент, доцент кафедри спортивних ігор, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського

ORCID ID: 0000-0002-4446-9244

НАЦІОНАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

S. Romanenko

PhD in Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Sport Games, South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, Ukraine

NATIONAL AND REGIONAL GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SPORTS AND HEALTH ACTIVITIES

Метою статті є дослідження національних та регіональних орієнтирів розвитку спортивно-оздоровчої діяльності в Україні. Визначено, що в Україні попри високий рівень людського потенціалу, розвиток професійного спорту знаходиться у стані стагнації. За умови не достатньої фінансової підтримки з боку держави та місцевих органів влади, проведення спортивних заходів стає можливим лише за умови спонсорської підтримки, у більшості регіонів відсутні умови для тренувань (застаріла

інфраструктура, високі витрати на енергоносії, низький рівень оплати тренерів), вибір молоді обмежений щодо розвитку у різних видах спорту, більшість діючих секцій надають лише платні послуги, що знижує їх доступність для дітей та молоді з малозабезпечених сімей. Розкрито основні проблеми, що повинні вирішуватися у сфері професійного спорту (економічні, корупційні, використання допінгу). Аналіз показав, що загалом чисельність спортсменів, задіяних у галузі професійного спорту в Україні скоротилася за 2020 рік на 6372 особи. Визначено, що найбільше скоротилася кількість спортсменів, які займається літніми олімпійськими видами спорту (пов'язано насамперед із закриттям на карантин відповідних спортивних установ). Чисельність зайнятих у зимніх олімпійських видах спорту та неолімпійських навпаки зросла. Наголошено, що за останні 10 років, загальна кількість суб'єктів господарювання, діючих у сфері спорту збільшилася у 2,6 разів, а кількість спортивних клубів і фітнес-центрів по Україні зросла у 4 рази.

Дослідження особливостей діяльності у спортивно-оздоровчій сфері в Україні дає можливість визначити наступні національні, так і регіональні орієнтири розвитку: поширення масової культури спорту та здорового способу життя, що стимулює населення до займання фізкультурою і спортом та стимулює попит на якісні спортивні послуги (сприяє розвитку спортивних секцій, клубів та фітнес-центрів); зростання ролі спорту у системі суспільних відносин а також престижності професій, пов'язаних із спортивною діяльністю; активізація діяльності державних органів у сприянні розбудови спортивної інфраструктури; зростання популярності спортивного туризму.

The aim of the article is to study the national and regional guidelines for the development of sports and health activities in Ukraine. It is determined that in Ukraine, despite the high level of human potential, the development of professional sports is in a state of stagnation. With insufficient financial support from the state

and local authorities, sporting events become possible only with sponsorship, in most regions there are no conditions for training (outdated infrastructure, high energy costs, low pay for coaches), young people's choice is limited. Regarding development in various sports, most of the existing sections provide only paid services, which reduces their accessibility for children and young people from low-income families. These factors, as well as a number of systemic problems in the development of professional sports due to destructive phenomena of social and economic nature. The main problems to be solved in the field of professional sports (economic, corruption, doping) are revealed. The analysis showed that in total the number of athletes involved in professional sports in Ukraine decreased in 2020 by 6372 people. It has been determined that the number of athletes engaged in summer Olympic sports has decreased the most (primarily due to the quarantine of relevant sports facilities). The number of people employed in the Winter Olympic and non-Olympic sports, on the other hand, has increased. It is noted that over the past 10 years, the number of business entities operating in the field of sports has increased 2.6 times, and the number of sports clubs and fitness centers in Ukraine has increased 4 times.

The study of the peculiarities of sports and health activities in Ukraine makes it possible to identify the following national and regional development guidelines: the spread of mass sports culture and healthy lifestyle, which encourages people to engage in physical culture and sports and stimulates demand for quality sports services. sections, clubs and fitness centers); the growing role of sports in the system of public relations and the prestige of professions related to sports; intensification of activities of state bodies in promoting the development of sports infrastructure; growing popularity of sports tourism.

Ключові слова: *спортивно-оздоровча діяльність, спортсмени, професійний спорт, національні та регіональні орієнтири розвитку.*

Keywords: *sports and health-improving activity, sportsmen, professional sports, national and regional landmarks of development.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В Україні попри високий рівень людського потенціалу, розвиток професійного спорту знаходиться у стані стагнації. За умови не достатньої фінансової підтримки з боку держави та місцевих органів влади, проведення спортивних заходів стає можливим лише за умови спонсорської підтримки, у більшості регіонів відсутні умови для тренувань (застаріла інфраструктура, високі витрати на енергоносії, низький рівень оплати тренерів), вибір молоді обмежений щодо розвитку у різних видах спорту, більшість діючих секцій надають лише платні послуги, що знижує їх доступність для дітей та молоді з малозабезпечених сімей. Наведені чинники, а також ряд системних проблем у розвитку професійного спорту зумовлений деструктивними явищами соціального та економічного характеру, що притаманні розвитку соціально-економічних систем в Україні останніми роками призвели до втрати загальних позицій України на міжнародній спортивній арені, відтоку частини талановитих спортсменів і тренерів за кордон та погіршення загального іміджу. Про це свідчить також динаміка нагород, що здобувають українські спортсмени на олімпійських іграх останніми роками, кількість яких знизилася з 23 у 1996, 2000 та 2008 роках до 6 у 2020.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливостям дослідження перспектив розвитку спортивно-оздоровчої діяльності в Україні приділено значну увагу вітчизняними вченими, зокрема: К. Богатирьовим, А. Бондар, Бошинди, І. Іртищевої, Ю. Наумко, М. Стегней, М. Третьякової, І. Лапичка, Ю. Леонової, Цимбалюк О. та ін. Однак процеси глобалізації визначають необхідність у дослідженні національних та регіональних орієнтирів розвитку спортивно-оздоровчої діяльності в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження національних та регіональних орієнтирів розвитку спортивно-оздоровчої діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. До важливих проблем, що повинні вирішуватися у сфері професійного спорту, окрім фінансових науковці вбачають такі:

- 1) Економічна та фінансова недоступність спортивних секцій та клубів в дітей сімей з низьким рівнем доходу, що обмежує ефективність селекційного відбору;
- 2) Розвиток корупційних процесів у сфері професійного спорту;
- 3) Проблеми з допінгом;
- 4) Недостатній рівень розвитку психологічно та фізичної реабілітації та інші.

На думку Гасюка І.Л., «Соціально-економічна група факторів є провідною за силою впливу на міру професійної привабливості сфери фізичної культури та спорту, показники плинності та стабільності складу кадрового корпусу галузі. Середній рівень заробітної плати найманого працівника в галузі фізичної культури і спорту у більшості регіонів України є меншим від розміру мінімальної заробітної плати, гарантованої державою, а в державних закладах і установах знаходиться на мінімально можливому рівні, що значною мірою впливає на привабливість галузі з точки зору вибору нею молоддю як сфери своїх професійних інтересів. Слід відзначити, що в сфері фізичної культури та спорту практично відсутня цілеспрямована політика соціального захисту працівників галузі, яка має фрагментарний характер у вигляді заохочувальної стипендіальної системи тренерсько-викладацького складу та спортсменів, які досягли вагомих результатів на змаганнях європейського та світового рівнів [1].

Суттєвий вплив на розвиток професійного спорту в Україні, як і в більшості інших країн спричинили карантинні обмеження. Причинені поширенням Ковід 19. Загалом чисельність спортсменів, задіяних у галузі професійного спорту в Україні скоротилася за 2020 рік на 6372 особи.

Таблиця 1. Показники спортивної діяльності у сфері професійного спорту

Назва показника	Період	Кількість осіб, які займаються спортом, усього	У тому числі у						Кількість працівників фізичної культури і спорту, які проводять заняття, усього
			ДЮСШ	ШВСМ	ЦОП	спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю	спортивних клубах	регіональних центрах "Інваспорт"	
Усі види спорту	2020	144907	78791	213	12	465	65258	168	5093
	2019	151279	79158	15	0	186	71836	84	4911
Абсолютне відхилення		-6372	-367	198	12	279	-6578	84	182
Літні олімпійські види спорту	2020	109087	68083	213	12	447	40332	0	3771
	2019	124652	71880	15	0	186	52571	0	4020
Абсолютне відхилення		-15565	-3797	198	12	261	-12239	0	-249
Зимові олімпійські види спорту	2020	2531	1741	0	0	18	772	0	125
	2019	1492	1237	0	0	0	255	0	82
Абсолютне відхилення		1039	504	0	0	18	517	0	43
Неолімпійські види спорту	2020	32704	8598	0	0	0	24106	0	1159
	2019	24691	5969	0	0	0	18722	0	804
Абсолютне відхилення		8013	2629	0	0	0	5384	0	355
Види спорту осіб з інвалідністю	2020	585	369	0	0	0	48	168	38
	2019	444	72	0	0	0	288	84	5
Абсолютне відхилення		141	297	0	0	0	-240	84	33

Джерело: [2]

Найбільше скоротилася кількість спортсменів, що займається літніми олімпійськими видами спорту, що пов'язано насамперед із закриттям на карантин відповідних спортивних установ. Разом з цим, чисельність зайнятих у зимніх олімпійських видах спорту та неолімпійських зросла. Окрім загальних проблем, пов'язаних з карантинними заходами, важливими проблемами розвитку професійного спорту надалі залишаються питання

утримання спортивних споруд, що у зв'язку із зростанням цін на енергоносії зіштовхнулися з суттєвими витратами.

Світовий досвід свідчить про тісний взаємозв'язок масовості спорту і рівня досягнень спортсменів вищої кваліфікації. Тобто спортивні результати, що демонструють провідні спортсмени, особливо в популярних видах спорту, служать ефективним засобом популяризації активних занять фізичною культурою і спортом серед широких верств населення [3, с.70]. Саме тому, створення умов для розвитку спорту і фізичної культури на сьогодні є важливим пріоритетом державної політики на всіх рівнях.

Як стверджують експерти інституту майбутнього, «Фізична активність і аматорський спорт є вкрай недооціненими інструментами стимулювання економічного зростання України. Українці – одна з найбільш фізично неактивних націй у Європі. Частка фізично активних людей в Україні становить 17% для порівняння в Болгарії – 68% , в Румунії – 63% , в сусідній Польщі та в Латвії - по 56% [4]. За підрахунками спеціалістів, у результаті недостатнього рівня розвитку спортивно-оздоровчої сфери та низького рівня фізичної активності населення економіка України недоотримала протягом 2010-2020 років 73 млрд. дол. ВВП. Таким чином, можна вважати, що роль спортивно-оздоровчої діяльності та розвитку супутніх сфер в економіці України є суттєво недооціненою.

Попри наявність різних стратегій і програм щодо розвитку спорту в Україні, управління даною сферою носить несистемний характер. Хронічний дефіцит державних ресурсів, гострі соціальні та економічні проблеми, що виходять на перший план державного регулювання а також загальне зниження інвестиційної привабливості країни стримують інвестиційне забезпечення розвитку даної сфери та переносять проблеми розвитку молоді і спорту на другорядний рівень.

На думку науковців Леонової Ю.О. та Бондар А.С., «Нині державне регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні характеризується такими чинниками:

- недостатньою увагою, яку держава приділяє цій галузі;
- низьким виконанням конституційного забезпечення гарантій прав громадян на доступ до занять спортом;
- падінням значущості моральних і патріотичних цінностей;
- недостатнім розвитком кадрового забезпечення і матеріально-спортивної бази, особливо в сільській місцевості;
- відсутністю спортивної інфраструктури, яка мала б забезпечити дитячо-юнацький спорт та щоденні рухові потреби населення, що в цілому загрожує зниженням рівня здоров'я та працездатності населення» [5, с.194].

Не менш важливим напрямком розвитку спортивно-оздоровчої сфери є популяризація та стимулювання розвитку непрофесійного (масового) спорту. За даними Міністерства молоді і спорту України, [2], питома вага населення у віці від 18 років, що займається аматорським спортом на кінець 2020 року становила близько 17%, що суттєво нижче за середній показник у країнах ЄС.

Попри визначені проблеми, світові тенденції певним чином позначилися на розвитку спорту та спортивно-оздоровчих послуг в Україні. Зокрема, за останні 10 років, загальна кількість суб'єктів господарювання, діючих у сфері спорту збільшилася у 2,6 разів, а кількість спортивних клубів і фітнес-центрів по Україні зросла у 4 рази.

Зростання кількості спортивних клубів, секцій та фітнес-центрів є насамперед результатом підвищення попиту та заняття спортом серед населення внаслідок впливу світових трендів сталого розвитку та формування відповідної масової культури.

У цьому контексті Леонов Я. зазначає, що «в Україні через низку об'єктивних і суб'єктивних причин залишаються значні резерви підвищення мотивації населення до рухової активності, формування відповідних інтересів, використання організаційно-управлінських можливостей різних суб'єктів спортивної галузі. Визначення стратегічних напрямків та впровадження інноваційних технологій для створення комфортного

середовища дозволяє залучати населення до фізичної активності. Основним виробником спортивного продукту ще не так давно були традиційні спортивні організації (спортивні клуби, спортивні клуби, спортивні школи тощо), які фінансувалися з бюджету та здійснювали неприбуткову діяльність. Проте з початку 2000 р. в Україні розвивається світовий напрямок з надання спортивно-оздоровчих послуг - фітнес-індустрія. До її складу організаційно входять спортивні організації комерційного типу (фітнес-центри, фітнес-клуби, фітнес-зали тощо), які надають якісніші фізкультурно-оздоровчі послуги, ніж традиційні організації» [6, с. 91].

У таблиці 2. наведено динаміку основних показників розвитку спортивно-оздоровчої сфери в Україні.

Таблиця 2. Показники розвитку спортивно-оздоровчої сфери у Україні

Показники	2016	2017	2018	2019	2020	Приріст 2020/2016, %
Чисельність населення, млн. чол.	45,8	42,8	42,6	42,2	41,9	-8,5
Чисельність людей, задіяних у фізичній культурі і спорті, тис. чол.	5474,7	5841	6147	6383	6638	21,3
Чисельність працівників, зайнятих у сфері фізичної культури і спорту, тис. чол.	19	18	21	21	20	6,9
Спортивні споруди, всього од.	80193	81910	82719	80315	79880	-0,4
у тому числі						
басейни	534	557	545	557	560	4,9
спортивні зали площею не менше 162 м2	14664	14791	14771	14634	14675	0,1
дитячі майданчики з тренажерами	12435	13208	13726	13955	13973	12,4

Джерело: [7; 2]

Дані таблиці свідчать, що за період 2016-2020 років загальна чисельність громадян, що певним чином задіяні у фізичній культурі і спорті збільшилася на 21%. В динаміці також спостерігається зростання питомої

ваги населення, що займається спортивно-оздоровчою діяльністю з 11,6% у 2016 році до 17,1% у 2020. Не зважаючи на карантинні обмеження та погіршення загального економічного становища, чисельність працівників, зайнятих у досліджуваній сфері зростає. Це пояснюється насамперед психологічними чинниками: люди більше турбуються про власне здоров'я, а перехід частини працівників, учнів та студентів на дистанційну форму навчання і роботи викликає потребу у пошуку альтернатив для підтримки фізичного балансу.

Важливою складовою державної політики у сфері спортивно-оздоровчої діяльності є розвиток інваспорту та здійснення заходів щодо спортивної реабілітації та оздоровлення осіб з інвалідністю. В Україні застосовуються п'ять видів заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю, а саме:

1) реабілітаційно-спортивні збори для осіб з інвалідністю (проводить Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”);

2) всеукраїнські оздоровчі табори для осіб з інвалідністю (проводить Національний комітет спорту інвалідів України);

3) табори фізкультурно-спортивної реабілітації для осіб з інвалідністю (проводять Фонд соціального захисту інвалідів та регіональні центри з фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”);

4) реабілітаційно-спортивні збори за участі бійців АТО, які отримали поранення або інвалідність внаслідок участі в бойових діях на сході України (проводить Національний комітет спорту інвалідів України);

5) програма активної реабілітації «Повернення до життя» (проводять Всеукраїнське громадське об'єднання «Національна асамблея інвалідів України», Національний комітет спорту інвалідів України за підтримки Офісу Агенції НАТО з підтримки і постачання (NSPA) в Україні, Міністерство соціальної політики України та Міністерство молоді та спорту України).

Заходи з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю проводяться на базі Західного реабілітаційно-спортивного центру, участь в яких беруть особи з інвалідністю з усіх регіонів України [2].

Наразі в Україні діє мережа з регіональних центрів розвитку фізичної культури та спорту серед інвалідів, що нараховує 25 дитячо-юнацьких спортивних шкіл для дітей з інвалідністю, спеціалізовані школи для дітей з інвалідністю параолімпійського резерву, з міські та 3 районні центри фізкультури та спорту для осіб з інвалідністю а також 103 регіональні клуби реабілітаційно-спортивної спрямованості для осіб з інвалідністю.

Позитивним є поступове збільшення кількості діючих спортивних споруд, зокрема басейнів та дитячих майданчиків. Проте, їх кількості критично недостатньо для розвитку масового спорту серед дітей та молоді, особливо у сільській місцевості.

Важливим чинником, що визначає умови розвитку сфери спорту та оздоровлення є наявність відповідно матеріальної бази. Варто зазначити, що починаючи з 2018 року, у багатьох містах України розпочалося (і в деяких вже завершилося) будівництво нових спортивних об'єктів: фізкультурно-оздоровчих комплексів, басейнів та спортивних майданчиків. Зокрема, за даними Міністерства розвитку громад і територій [8] за останні 2 роки введено у дію понад 100 великих спортивних комплексів у різних містах, оновлено та реставровано понад 1500 об'єктів спортивної інфраструктури. Основними джерелами фінансування виступають: кошти державного бюджету, кошти об'єднаних територіальних громад та власні або спонсорські кошти.

Таким чином, дослідивши особливості розвитку спортивно-оздоровчої сфери в Україні та світі можна відзначити ряд спільних ознак і трендів, серед яких:

- поширення масової культури спорту та здорового способу життя, що стимулює населення до займання фізкультурою і спортом та стимулює попит

на якісні спортивні послуги, зокрема сприяє розвитку спортивних секцій, клубів та фітнес-центрів;

- зростання ролі спорту у системі суспільних відносин а також престижності професій, пов'язаних із спортивною діяльністю;

- активізація діяльності державних органів у сприянні розбудови спортивної інфраструктури;

- зростання популярності спортивного туризму.

Разом з цим, в спортивно-оздоровчій сфері України існує ряд системних проблем, що стримують розвиток як професійного спорту так і масового: низький рівень доходів населення, корупція у спорті, низький рівень державного фінансування інфраструктури та діяльності у сфері спорту, зокрема розвитку дитячого та юнацького спорту. Додатковими проблемами є наслідки ситуації з пандемією, що суттєво позначилися на становищі суб'єктів господарювання в сфері культури і спорту та спричинили зниження фізичної активності населення через карантинні заходи та перехід до дистанційної форми роботи і навчання більшістю установ.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Розкрито основні проблеми, що повинні вирішуватися у сфері професійного спорту (економічні, корупційні, використання допінгу). Аналіз показав, що загалом чисельність спортсменів, задіяних у галузі професійного спорту в Україні скоротилася за 2020 рік на 6372 особи. Визначено, що найбільше скоротилася кількість спортсменів, які займається літніми олімпійськими видами спорту (пов'язано насамперед із закриттям на карантин відповідних спортивних установ). Чисельність зайнятих у зимніх олімпійських видах спорту та неолімпійських навпаки зросла. Наголошено, що за останні 10 років, загальна кількість суб'єктів господарювання, діючих у сфері спорту збільшилася у 2,6 разів, а кількість спортивних клубів і фітнес-центрів по Україні зросла у 4 рази.

Дослідження особливостей діяльності у спортивно-оздоровчої сфері в Україні дає можливість визначити наступні національні, так і регіональні орієнтири розвитку: поширення масової культури спорту та здорового способу життя, що стимулює населення до займання фізкультурою і спортом та стимулює попит на якісні спортивні послуги (сприяє розвитку спортивних секцій, клубів та фітнес-центрів); зростання ролі спорту у системі суспільних відносин а також престижності професій, пов'язаних із спортивною діяльністю; активізація діяльності державних органів у сприянні розбудови спортивної інфраструктури; зростання популярності спортивного туризму.

Література

1. Гасюк Л.І. Спорт вищих досягнень: актуальні проблеми розвитку. *Інвестиції: практика та досвід.* 2012. № 11. http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2012/25.pdf (дата звернення 15.05.2022).
2. Міністерство молоді і спорту України. URL: <http://www.dsmsu.gov.ua/>(дата звернення 15.05.2022).
3. Черба В. М., Герасимова Є. В. Стан та перспективи розвитку сфери фізичної культури в Україні. *Економіка та держава.* 2017. № 7. С. 70-75.
4. Український інститут майбутнього. Як перетворити 1\$ на 15\$ або особливості впливу фізичної активності громадян на економіку країни: Доповідь. URL: <https://uifuture.org/>(дата звернення 15.05.2022).
5. Леонова Ю.О., Бондар А.С. Управління ринком спортивно-оздоровчих послуг: проблеми та особливості. *Інфраструктура ринку.* Випуск 43. 2020. С.189-195.
6. Leonov Y. Current trends in the sports industry and their influence on the development of organizations. *Economics. Finance and Management Review.* 2020. Issue 4. pp.89-99.
7. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>(дата звернення 15.05.2022).

8. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/>(дата звернення 15.05.2022).

9. Kramarenko I. Development of Educational and social Inclusion in Conditions of Social Transformation of Ukraine. *Bridges/Tiltai*. 2015. Том 72. №. С.83-89.

10. Kramarenko I. Social-economic and intellectual development of Ukraine: Regional and national aspect. *Danish scientific journal*.2017. №1. С.20-28.

11. Irtyshcheva I., Stehnei M., Popadynets N., Bogatyrev K., Boiko Ye., Kramarenko I., Senkevich O., Hryshyna N., Kozak I., Ishchenko O. The effect of digital technology development on economic growth. *International Journal of Data and Network Science*. 2021. Том 5. №1. С.25-36

12. Melikh O., Irtyshcheva I., Bogatyrev K. Organizational and economic fundamentals of development of sports tourism in the system of management of sports and health activities. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5, No. 5. pp.79-83.

13. Melikh O., Bogatyrev K., Irtyshcheva I. Conceptual approaches to the development of health-improving tourism. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5, No. 2. pp.131-136.

References

1. Gasyuk, L.I. (2012), “High-achievement sports: current development issues. Investments: practice and experience”, vol. 11, available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2012/25.pdf (accessed 15.05.2022).

2. Ministry of Youth and Sports of Ukraine (2022), available at: <http://www.dsmsu.gov.ua/>(accessed 15.05.2022).

3. Cherba, V.M. and Gerasimova, E.V. (2017), “Status and prospects of development of physical culture in Ukraine”, *Economy and state*, vol. 7, pp. 70–75.

4. Ukrainian Institute of the Future (2022), “How to turn \$ 1 into \$ 15 or features of the impact of physical activity on the country's economy: Report”, available at: <https://uifuture.org/> (accessed 15.05.2022).

5. Leonova, Yu.O. and Bondar, A.S. (2020), “Management of the market of sports and health services: problems and features”, *Market infrastructure*, vol. 43, pp.189-195.

6. Leonov, Y. (2020), “Current trends in the sports industry and their influence on the development of organizations”, *Economics. Finance and Management Review*, vol. 4, pp.89-99.

7. State Statistics Service of Ukraine (2022), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 15.05.2022).

8. Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine (2022), available at: <https://www.minregion.gov.ua/> (accessed 15.05.2022).

9. Kramarenko, I. (2015), “Development of Educational and social Inclusion in Conditions of Social Transformation of Ukraine”, *Bridges/Tiltai*, vol 72., no. 1, pp.83-89.

10. Kramarenko, I. (2017), “Social-economic and intellectual development of Ukraine: Regional and national aspect”, *Danish scientific journal*, vol.1, pp.20-28;

11. Irtysheva, I., Stehnei, M., Popadynets, N., Bogatyrev, K., Boiko, Ye., Kramarenko, I., Senkevich, O., Hryshyna, N., Kozak, I. and Ishchenko, O. (2021), “The effect of digital technology development on economic growth”, *International Journal of Data and Network Science*, vol. 5, no. 1, pp.25-36.

12. Melikh, O., Irtysheva, I. and Bogatyrev, K. (2019), “Organizational and economic fundamentals of development of sports tourism in the system of management of sports and health activities”, *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 5, no. 5, pp.79-83.

13. Melikh, O., Bogatyrev, K. and Irtysheva, I. (2019), “Conceptual approaches to the development of health-improving tourism”, *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 5, no. 2, pp.131-136.

Стаття надійшла до редакції 13.06.2022 р.